

CZU 343.144.5

DOI 10.5281/zenodo.5577996

PARTICULARITĂȚILE METODOLOGICE ALE APLICĂRII POLIGRAFULUI. MODELUL JAPONEZ

Iurie ODAGIU,

doctor în drept, conferențiar universitar

Andrei LUNGU,

masterand

Acest articol se referă la metoda utilizării testărilor cu aplicarea poligrafului în Japonia. În textul articolului este reflectat parcursul istoric al formării conceptului cu privire la utilizarea poligrafului în organele de aplicare a legii din Japonia.

Autorii efectuează un studiu cuprinzător al metodelor moderne de testare cu aplicarea poligrafului în poliția japoneză.

Cuvinte-cheie: poligraf, reacții psiho-fiziologice, testare cu aplicarea poligrafului.

METHODOLOGICAL FEATURES OF THE APPLICATION OF THE POLYGRAPH. THE JAPANESE MODEL

Iurie ODAGIU,

PhD, Associate Professor

Andrei LUNGU,

PhD student

This article highlights the use of the polygraph in Japanese law enforcement. The article analyzes the history of the formation and activity of the use of a polygraph in law enforcement agencies in Japan.

The authors conduct a comprehensive study of modern polygraph testing methods in the Japanese police.

Keywords: polygraph, psycho-physiological reactions, polygraph test.

Introducere. În prezent, în peste cincizeci de țări ale lumii (SUA, Japonia, Canada, Israel, Turcia, Polonia, Ungaria etc.), se folosesc metode de înregistrare și interpretare a reacțiilor psiho-fiziologice a persoanelor cu aplicarea poligrafului pentru stabilirea implicării/neimplicării acestora în săvârșirea infracțiunilor.

Istoria aplicării poligrafului se întinde pe o perioadă de peste un secol, iar natura științifică a acestei metode este indiscutabilă. Însă, limitele admisibilității utilizării sale în practica organelor polițienești rămâne a fi destul de controversată în țara noastră și în străinătate.

Studiind practica utilizării poligrafului în practica internațională, constatăm că, domeniul

de aplicare al acestuia este foarte extins. Aceste dispozitive sunt utilizate în activități ale serviciilor speciale, armată și a altor structuri de forță. Cu toate acestea, testările cu aplicarea poligrafului sunt cel mai des întâlnite în activitatea organelor de poliție.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză profundă a modelelor existente pe plan mondial, pentru o înțelegere substanțială a particularităților metodologice ale aplicării poligrafului de către organele de aplicare a legii pe plan internațional, ce urmează să fie abordate într-o serie de articole științifice.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinte-

za, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Dezvoltarea metodei de analiză a reacțiilor psiho-fiziologice în vederea stabilirii adevărului a început în Japonia în anii 1920, când oamenii de știință și-au manifestat interesul în studierea „rezistenței electro-dermice”, ca indicator al reacțiilor psiho-fiziologice ce rezultă din anumite stări emoționale. În 1933, savanții Akamatsu și Togawa au propus „utilizarea rezistenței electro-dermice în scopuri de detectare a minciunii, deoarece s-a constatat că nivelul de rezistență a pielii scade în timpul schimbărilor emoționale ca rezultat al unor stimuli”.

În 1937, dl. Akamatsu a raportat prima aplicare cu succes a monitorizării rezistenței electro-dermice în vederea detectării informațiilor ascunse de oameni. În 1938-1939 cercetarea a fost continuată și ulterior Togawa a aplicat această metodă pentru a verifica un „spion” - acesta a fost primul caz atestat de aplicare a poligrafului din istoria Japoniei, în care metoda psiho-fiziologică de detectare a minciunii a fost aplicată în practică. Pentru a implementa această metodă în anii 1930 au fost concepute și produse „psihogalvanometre” speciale, care, din 1943, au început să fie produse în masă de către compania „Yokokawa Denki”.

După încheierea celui de-al doilea război mondial, poliția japoneză s-a arătat interesată de metoda de detectare a minciunilor, iar la sugestia lui Togawa, Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a început utilizarea acestei metode, folosind „psihogalvanometrele” în acest sens.

Conceptul aplicării poligrafului a fost importat în Japonia de către forțele armate americane. Primul poligrafolog japonez a fost instruit în 1951 la Laboratorul de Criminalistică din Orientul Îndepărtat al forțelor de ocupație americane și în acest mod a fost dat startul aplicării poligrafului în activitățile poliției japoneze. Cercetări efectuate în unele universități din țară în domeniul detectării minciunilor până la mijlocul anilor 1950 au încetat, Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești devenind singura instituție din Japonia, care a continuat cercetările în perspectiva aplicării poligrafului în activitatea organelor de aplicare a legii.

În 1953 Institutul Național de Cerceta-

re a Științelor Polițienești a început instruirea specialiștilor poligrafologi pentru structurile polițienești.

La etapa inițial, primele poligrafe au fost importate din SUA, dar la scurt timp, în 1955, două firme japoneze au lansat producția acestor dispozitive.

Începutul utilizării pe scară largă a testărilor cu aplicarea poligrafului în Japonia este considerat anul 1956, atunci când departamentele de poliție ale prefecturilor țării au început treptat să fie dotate cu poligrafe fabricate în Japonia.

În primul an de activitate, poligrafologii japonezi au efectuat 51 testări.

Începând cu 1969, rezultatele testărilor cu aplicarea poligrafului au fost acceptate de instanțele judecătorești în calitate de mijloc material de probă.

În 1968, Curtea Supremă a Japoniei a acceptat pentru prima dată un raport de expertiză cu privire la rezultatele unui test cu aplicarea poligrafului ca mijloc material de probă și, de atunci, se atestă o multitudine de cazuri în practica judiciară a țării.

La începutul anilor 1970, Japonia adoptă restricții în ceea ce privește utilizarea poligrafului. Se exclude testările persoanelor:

- care sânt sub influența alcoolului sau drogurilor;
- care suferă de boli mintale;
- care au contraindicații medicale (de exemplu, hipertensiune arterială).

Candidații pentru instruirea în cadrul Institutului Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei sânt selectați printre absolvenții facultăților de psihologie sau drept.

În mai 1971, Biroul de Investigații Criminale al Agenției Naționale de Poliție din Japonia a introdus primul standard la nivel național pentru testarea cu poligraful, care era obligatoriu în toată țara. Acest standard stabilește:

- Testarea cu aplicarea poligrafului este parte componentă a procesului penal;
- Cerințe față de calificarea poligrafologului (în special, au fost introduse standarde de calificare pentru examinatorii poligraf);
- Cerințele cu privire la persoana care urmează să fie testată și metodele utilizate;
- Controlul efectuat de către Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Ja-

poniei cu privire standarde și dotarea cu aparate poligraf a organelor polițienești ;

- Procedura și modalitatea prezentării rezultatelor testului poligraf efectuat.

La diferite etape ale evoluției tehnicii poligraf, oamenii de știință au încercat să doteze poligraful cu senzori ce ar înregistra până la 19 indicatori.

La ora actuală un sistem poligraf computerizat modern înregistrează 5 - 7 indicatori fiziologici individuali, dezvoltarea ulterioară a poligrafului urmărește creșterea acurateții indicatorilor înregistrați și îmbunătățirea metodologiei de aplicare .

Pentru ca rezultatele obținute ca urmare a testării poligraf să fie acceptate de instanță în calitate de mijloc material de probă, Curtea Supremă a Japoniei (Curtea Supremă a Japoniei - cea mai înaltă instanță din Japonia cu puteri de control judiciar și responsabilitate pentru administrarea judiciară și formare juridică) a impus următoarele cerințe obligatorii:

1. Testarea se va efectua cu un dispozitiv (poligraf) standardizat;
2. Se va utiliza metodologia aprobată și stabilită de statul japonez;
3. Testarea va fi efectuată de un specialist-poligrafolog atestat;
4. Starea psihică și fiziologică a persoanei testate trebuie să corespundă cerințelor legale;
5. Rezultatele testării cu aplicarea poligrafului trebuie să fie clare și concludente.

La începutul anilor 1970 companiile producătoare japoneze au produs mai multe modele de poligraf, unul din ele prezintă un interes deosebit, prin faptul că a făcut posibilă înregistrarea reacțiilor persoanei testate pe o parte a benzii grafice a poligrafului, și pe partea din spate a acesteia (echipată cu un dispozitiv special dotat cu un strat magnetic) răspunsurile persoanei testate precum și întrebările specialistului poligrafolog.

În 1973, angajații Institutului Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei au analizat rezultatele obținute în urma utilizării sistemelor poligraf în țară. Deși au trecut aproape 50 de ani de atunci, o serie de observații și concluzii făcute de specialiști sunt de interes și actualitate și astăzi.

În special, s-a observat că, factorii ce influențează aplicabilitatea și numărul testărilor se

referă la :

- Atitudinea față de această metodă de către conducerea și angajații departamentelor de poliție ale prefecturilor. Din 47 de prefecturi ale Japoniei, pe larg testările cu aplicare a poligrafului s-au petrecut în 10 din ele. Statistic 2/3 din toate testările din Japonia revin celor 10 prefecturi menționate;

- Experiența poligrafologului și calificarea acestuia. Cantitativ, poligrafologii cu experiență de peste 15 ani au efectuat în perioada de referință de 1,9 ori mai multe testări în comparație cu poligrafologii cu experiență de până la 9 ani;

- Specialiștii angajați în regim (full-time) au avut un randament mai mare în comparație cu angajații cu implicare periodică.

De asemenea:

- 2/3 din testările efectuate de către poligrafologii japonezi se referea la diferite tipuri de furt, cele mai dese fiind furturi din magazine;

- Cu cât gradul intelectual al persoanei testate este mai înalt, cu atât reacțiile psiho-fiziologice sânt mai expresive și testarea are un „nivel de dificultate mai mic”;

- Testarea unei persoane cu un grad de sănătate redus este mai dificilă decât testarea unei persoane perfect sănătoase;

- Conlucrarea cu anchetatorii și cunoașterea în detalii a materialelor cauzei cercetate este o condiție indispensabilă pentru desfășurarea cu succes a testării poligraf.

În a doua jumătate a anilor 1970, în Japonia, au fost efectuate anual 4600-4800 de teste poligraf, marea majoritate a acestor teste au fost efectuate de către specialiștii poligrafologi angajați în organele polițienești în cauze cercetate de poliție. De asemenea au fost efectuate testări poligraf și la solicitarea Ministerului Serviciilor Poștale, precum și Forțelor de Autoapărare (Ministerul Apărării) a Japoniei.

La acea perioadă în Japonia activau peste 100 poligrafologi. Pregătirea specialiștilor avea loc la Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei.

În 1971, Departamentul de Poliție al Prefecturii Nara a analizat 1.889 de teste poligraf efectuate și a constatat că 1.063 persoane au declarat informații false, iar 932 dintre ele (87,6%) au fost de acord binevoi să facă declarații de recunoaștere a vinovăției.

Considerăm că, o rată foarte înaltă de recunoaștere benevolă a faptei săvârșite se datorează unei culturi sociale foarte înaltă a japonezilor. Rata de recunoaștere a vinovăției în Republica Moldova este de 15-20% din numărul total al persoanelor testate.

Două decenii mai târziu, Agenția Națională a Poliției (National Police Agency) din Japonia, în 1990 a efectuat un studiu similar și a obținut date similare: din 1697 de persoane testate cu un poligraf, 1319 (77,7%) persoane au recunoscut că au comis infracțiuni și 1428 (84,1%) au fost acuzați de poliție și ulterior condamnați.

La începutul secolului XXI, în 47 de departamente de poliție din prefecturile Japoniei, aproximativ 70 de examinatori de poligraf activau în laboratoarele de criminalistică, 2/3 din laboratoare fiind dotate cu camere special echipate pentru efectuarea testelor poligraf.

Considerăm că, diferența conceptuală între utilizarea unui poligraf în Japonia *vis a vis* de utilizarea poligrafului în Statele Unite este că specialiștii japonezi consideră testarea cu aplicarea poligrafului un test psiho-fiziologic pe timp ce poligrafologii americani consideră testarea ca o metodă specială a audierii/interogării unei persoane.

În situațiile când într-o cauză se decide să fie utilizat poligraful, unitatea de poliție se adresează șefului laboratorului criminalistic, care la rândul sau delegă un poligrafolog în acest sens.

Specialistul poligrafolog face cunoștință cu materialele dosarului și în funcție de necesitate se va deplasa la locul săvârșirii infracțiunii ulterior va forma setul de întrebări care va face parte a bateriei de teste aplicate la testare.

Considerăm că, o analiză a caracteristicii de personalitate ale autorului unei infracțiuni, ținându-se cont de cercetarea câmpului infracțional, tipurile variate de personalități existente, datele statistice ale faptelor similare precum și a modului de operare este extremă de importantă la formarea bateriei de teste pentru testarea cu aplicarea poligrafului.

O trăsătură distinctivă, specifică metodologiei aplicate de poligrafologii japonezi este că ei folosesc ca stimuli externi imagini, desene, fotografii, hărți, grafice, etc.

Astfel, potrivit poligrafologilor japonezi, este imposibil să se efectueze un test poligraf într-o zi. Pregătirea unei testări durează 2-3 zile.

În Japonia, testarea cu aplicarea poligrafului se efectuează doar după obținerea consimțământului, care de obicei se obține la etala pre-test.

Rare ori testarea se va petrece după arestarea persoanei, deoarece poliția japoneză are obligația să informeze persoana ce urmează a fi arestată cu circumstanțele săvârșirii infracțiunii în care este suspectat, circumstanțe extrem de valoroase pentru petrecerea testării.

Testarea cu aplicarea poligrafului, în funcție de volumul sarcinilor dispuse, poate dura până la 4 ore. La formarea bateriei de teste se va ține cont de faptul că întrebările cheie trebuie să fie repetate în cel puțin 3 seturi de întrebări.

Este caracteristic pentru Japonia faptul că:

- Nu se petrec testări în domeniul privat.

Datorită caracteristicilor naționale și culturale ale japonezilor, se prezumă că se stabilește un nivel ridicat de încredere între angajator și personalul muncitor și ele sânt similare celor din familie. În această ordine de idei se consideră, a fi de neconceput să supui un viitor sau actual angajat unei astfel de proceduri jignitoare și înjositoare ca un test poligraf.

- Testarea cu aplicarea poligrafului se aplică doar în cadrul procesului penal.

Se atestă lipsa totală a testărilor poligraf în domeniul selecției cadrelor (screening) în domeniul public, problemelor de conformitate și integritate.

- Poligrafologii japonezi nu folosesc tehnica întrebărilor de control.

Aceste metode de lucru sânt dezvoltate și aplicate pe larg de către poligrafologii americani și ruși.

- Poligrafologii japonezi aplică metoda de detectare a informațiilor ascunse.

Considerăm că, această metodă este foarte rezultativă la etapa aplicării poligrafului pentru stabilirea și/sau verificarea circumstanțelor săvârșirii infracțiunii în faza de urmărire penală. În activitatea specială de investigații este recomandabilă metoda screening.

În practica poligrafologilor sau atestat doar câteva situații când au fost folosită tehnica întrebărilor de control, dar aceasta a avut ca scop stabilirea nevinovăției unei persoane sau stabilirea neapartenenței persoanei suspect la fenomenul infracțional.

La ora actuală în Japonia:

- În organele polițienești activează 95 poligrafologi calificați, care petrec 5000-6000 testări anual.

- Pregătirea specialiștilor poligrafologi are loc la Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei în 3 etape: nivelul de bază (3 luni), nivelul superior (20 zile) și etapa specializată (10 zile).

- Cadrul legal a testărilor cu aplicarea poligrafului este guvernat de decizia Curții Supreme a Japoniei, adoptată în 1968.

- Rezultatele obținute ca urmare a testării poligraf sânt considerate ca mijloc material de probă în instanțele judecătorești ale Japoniei.

Generalizând, conchidem că modelul și metodologia japoneză a aplicării poligrafului utilizat de către Biroul de Investigații Criminale al Agenției Naționale de Poliție din Japonia are o aplicabilitate extinsă în comparație cu organele polițienești din alte țări ale lumii, fiind un instrument care contribuie la un randament ridicat la descoperirea infracțiunilor. La ora actuală, Japonia are un indice al criminalității foarte scăzut, plasându-se pe locul 130 din 137.

Referințe bibliografice

1. Ioan Bus – “Psihodectia comportamentului simulat”, Ed. Ingram, Cluj-Napoca, 2000.
2. T.Butoi, Alexandru Butoi, Ioana-Theodora Butoi – “Psihologia comportamentului criminal-investigarea duplicitatii suspectilor in interogatoriul judiciar”, Ed. Enmar, Bucuresti, 1999.
3. Tudorel Butoi – “Crima sub lupa detectorului de minciuni”, Edit Press “Mihaela” S. R. L., Bucuresti, 1997.
4. Constantin Georgiade – “Originile magice ale minciunii si geneza gandirii”, Imprimeria nationala, Bucuresti, 1938.
5. Mircea Miclea – “Stres si apărare psihica”, Ed. Presa Univestitara Clujeana, Cluj-Napoca, 1997.
6. Андреева О. И. Проблемы психофизиологического исследования: криминалистический аспект // Вестн. Том. гос. ун-та. – 2014. – № 389. – С. 158-161.
7. Rev. “Time”, articolul “The fine art of cateling liars; a quick know-to-course for those who are frequently deceived”, de John Leo, aprilie 22, 2000

Despre autori

Iurie ODAGIU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii
și managementul calității
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: criminalistic@gmail.com*

Andrei LUNGU

*masterand,
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md*